

X 231 67 02

Π i
424

אשת עשה צפרניה;

Deut, XXI, 12.

h. e.

DE MULIERE
VNGVES SVOS FACIENTE

SIGNO LVCTVS

HOC IPSO TEMPORE PVBLICI LVCTVS

BREVITER EXPONIT

ATQVE

ORATIONEM
BENEFICIO RICHTERIANO

DESTINATAM

INDICIT

M. IO. GOTTLIEB BIDERMANN. R.

FREIBERGAE,

Litteris IO. CHRISTOPH. MATTHAEL.

CI.

Tempus, quod instat, quadragesimale, memoriae acerbissimorum cruciatuum destinatum, quos mundi Salvator nostra caussa sustinuit, iure ac merito ad luctum et moerorem componitur, omnis generis oblectamenti et voluptatum illecebris proscriptis. Vti enim ad spectaculum tam triste uniuersa rerum natura cohorrescebat, atque indicia luculenta maximae perturbationis edebat, homines autem, qui aderant, rei inauditae nouitate perculsi trepidabant, animis commotis pectora caedebant, et attoniti discedebant, quia tum, uti poeta loquitur, a)

- - - sonuit percussus planctibus aether,
exemploque carens et nulli cognitus aevo
luctus erat:

ita nos, qui nomen et doctrinam Christi profiteamur, hoc exemplar sequi, et animi dolorem tam verbis quam factis publice testatum facere debemus. Sic pia olim Maria fecit, quae, poeta interprete, b)

- - indigno nati concussa dolore
stat lacrymans, et multa querens, et pectora tundens,

itemque ingens turba religiosorum comitum, quorum

eruperunt pectore, questus,
immadare genae lacrymas, et singultibus arctis
fixa adspexerunt lethalia vulnera claus. c)

Et facile foret, ex historia sacra non modo variam lugendi et dolorem significandi rationem demonstrare, sed etiam perspicuis argumentis confirmare, Iudaeos ad prodendum animi moerorem plures ritus, quam alias gentes, adhibuisse. Quum vero alii hoc labore sint perfuncti, d) iam non nisi unum eorum morem, in fronte huius descriptionis indicatum, persequemur.

Verba igitur, examini subiicienda, legem diuinam complectuntur, quae docet, quibus conditionibus mulier peregrina in uxorem accipi possit. Etsi enim alio praeepto DEVS populo suo coniugium cum peregrinis grauius interdixerat: e) hoc tamen loco per singularem indulgentiam Israëlitis potestatem permittit, mulierem alienigenam bello captam in coniugium adsciscendi, in praemium fidei et periculorum pro patria fortiter pugnando susceptorum. Haec vero indulgentia ne in abusum degeneraret, certis conditionibus erat circumscripta. Nam mulier, in bello capta per integrum

a) Lucan. Pharsal. IX, 168.
Messiad. L. IV.

b) Rossaei Virgil. Evangel. L. II.

c) Fungeri

d) Mart. Geieri de luctu Ebr. Lips. 1666. Io. Nicolai de luctu Graecor. Marp. 1696. Io. Kirchmann de luctu Rom. Hamb. 1605.

e) Num. XXV, 1. 199. Deut. VII, 3. Esr. IX, 2. Neh. XIII, 25.

integrum mensum in domini, qui eam ceperat, aedibus adleruabatur, eo consilio, ut parentes et cognatos, à quibus abstracta fuerat, desleret, speciosas vestes, quibus usa erat, deponeret, capitis caesariem detonderet, et ungues aleret, neque crescentes praefecaret. Tali enim modo non solum luctum testabatur, sed etiam venustatem pristinae formae sensim amittebat, et facile vel domino suo displicere incipiebat, vel ad sacra Israëlitarum amplectenda permouebatur.

Prius autem, quam hac in causa confirmanda progrediamur, quid obuertant dissentientes, audiamus. Nam LXXles, Vulgatus, Vatablus, Pagninus, Olearius, Belgae, et alii phrasin עשה צפופים *de unguibus praefecandis* interpretantur. Et negari quidem non potest, Hebraicum עשה inter alias easque complures significationes etiam ad *rem refecando concinnandam* adhiberi. Quem sensum 2. Sam, XIX, 24. aperte sibi vendicat, ubi Iugens Mephibosethus legitur, עשה עשה ולא עשה רגליו ולא *neque ungues pedum praecidisse, neque barbam rasisse*: qua mente R. Leui prius עשה per חסר *remouit*, posterior R. Salomo per גלה *abrafit*, explicant, LXXles vero tertium luctus genus de suo subiungunt, addentes: ἔδεν ὀνυχιστῶν, *neque ungues refecuit*, quod alias munditiei causa facere consueuerat. Et eodem fere sensu Latini verbum *Facere* nonnunquam adhibent, uti e.g. LAMPRIDIUS *barbam facere* pro *radere* dixit. f) Quae omnia sicuti facile largimur, ita neque hoc diffitemur, homines profanos olim in unguibus ornandis multum studii collocasse. Hac mente PROPERTIUS Cynthiae suae *ungues formosos* decantat, g) VIRGILIUS autem h) et CLAUDIANVS i) *ungues aureos* depingunt, et STATIUS k) de eo verba facit, qui *auro mansucuerat ungues*. Quod si igitur hae gentes ungues singulari ornatu dignos iudicarunt; quis dubitet, easdem potius alendis quam praefecandis unguibus operam dedisse? id quod tam copiosis quam luculentis testimoniis probari potest. Ita enim R. Abr. SEBA virgines orientales commemorat, ungues non minus manuum quam pedum non modo aluisse, sed variis etiam coloribus ornasse, ut amatoribus arriderent. BONFRERIVS autem l) refert, Chineses prolixis studere unguibus, eosque pro signis ingenuitatis ac nobilitatis habere. Eodem ornatu CVRTIVS Indiae incolae repraesentat, m) quorum ungues nunquam recisi prominebant: quod etiam DIODORVS SICVLVS suffragio suo comprobat; n) τὰς ὀνυχὰς ἐκ γένετης ἀὐξῶσι

f) in Heliogab. conf. *Gatakeri Cinnus, L. II c. 13.*

h) Aen. V. 352. VIII. 553.

VI. 721.

i) Rapt. Proserp. L. I. 18.

l) Comment. ad Deut. I. c.

n) L. XVII, 105.

g) L. III, El. VI 6.

k) Theb.

m) L. IX, c. 10.

αὐξῆσι μέχρι γηρῶς, h. e. ungues inde à natiuitate alunt usque ad senectutem. Imo non solum ad ornatum, sed etiam ad usum eisdem Indos aluisse ungues, Flau. **ARRIANVS** his verbis docet: ο τοῖς ὄντιν ὅσα σιδερα διαχραοθαι λεγονται, καὶ τὰς ἰχθυας τατοισι παραχρῆζοντες κατεργαζεσθαι, καὶ τῶν ξυλων ὅσα μαλακωτερα, h. e. dicuntur unguibus pro ferro uti, et iis non solum pisces, sed etiam ligna molliora discindere. Vti igitur haec omnia ita sunt comparata, ut adpareat, alias gentes unguium ornandorum studiosos fuisse, alias vero ad vitae necessitates eos aluisse: ita aliae eisdem concinne refecandos ad singularem morum elegantium referebant. **TIBVL-LVS** certe inter documenta venustatis recenlet, p)

- - - molles aluisse capillos,
 saepeque mutatas disposuisse comas,
 et fucō splendēte illas ornasse; vel ungues
 artificis docta subsecuisse manus.

Cum quo **OVIDIVS** consentit, ubi de forma commendabili exponens, praecipit, q)

ut nihil emineant, et sint sine sordibus ungues:
 contra vero illam odio atque fastidio dignam idem censet, r)

cui digiti pingues et scaber unguis erunt:
 neque alia mente **HORATIVVS** eos increpat, s)

qui non barbā aut ungues ponere curant.

Quae pluribus testimoniis probari possent, si libros, qui de ciuilitate morum exponunt, exseribere vellemus. Ne vero longius a scopo nostro recedamus, nunc ostendemus, in oraculo sacro, in quo explicando versamur, non agi de unguibus refecandis, sed ad luctum testificandum alendis.

Quod enim dictio עשׂ in sacris litteris ad indicandum rei alicuius incrementum atque augmentum adhibeatur, statim ex primo sacri codicis capite constat, t) ubi Deus produxisse legitur עשׂי עץ, arbores fructum proferentes; quae loquendi ratio scriptoribus sacris adeo est familiaris, u) ut etiam in nouo foedere ποιεν καρπος reperiat. w) Neque alio sensu dicitur עשׂים הארץ והעשׂי, x) h. e. Aegyptiorum ager prouentu abundasse. Siue enim haec verba cum **IONATHANE** in Targumim vertas: prospere protulit terra, adeo, ut unaquaeque spica duos plenos pugillos praerberet; siue

e) Indic. p. 557.

p) L. 1. El. 9.

q) Art. am. I. 519.

r) ibid.

III 276.

s) Art. poet. 297.

t) Gen. I, 12.

u) Ies V, 2. 10.

XXXVII, 31. Habac. III, 17.

w) Matth. VII, 17. 18. e. XIII, 8. 23.

x) Gen. XXXI, 47.

siue cum LXXlibus transferas: ἐποίησεν ἢ γη τῆς εὐθυσίας δεαγματα, siue cum Io. CLERICO interpreteris: terra pro granis singulis manipulos dedit: de singulari auctu frumenti sermonem esse, nemo non intelligit. Quod si igitur augendi significationum verbum עשה alibi admittit, saluo iure etiam nostro in oraculo ea concedi potest. Hoc sensu Chaldaeus עשה צפרניה explicuit per והרבי, et *crescere faciat unguis*, R. AKIBHA vero γ) per והרל, et *nutriet*, quibus R. SALOMO, ABENESRA, BECHAI, IVNIVS, PISCATOR, AMAMA, PELARGVS, et alii adfipulantur. z) Et ita quidem res ipsa et nexus legis illius exigere videntur. Quoniam enim DEVS eiusmodi coniugio, quod supra vidimus, haudquam delectabatur, sed non nisi indulgendo illud concedebat, tantum aberat, ut mulierem ad illud ornari iuberet, ut potius talibus conditionibus illud circumscriberet, quales idoneae videbantur ad mulierem istam deformandam, et ad amoris cupiditatem reprimendam.

Inprimis autem hanc interpretationem cetera indicia postulant, quibus mulier ista captiua luctum suum prodere iuebatur, vestes pristinas deponendo, praesentem vitae conditionem deplorando, et comam refecando. Ita nempe apud Iudaeos usu receptum erat, ut internum animi dolorem variis signis externis significarent, et singula fere corporis membra diuexarent, caput capillis priuantes, verticem cinere conspergentes, pectus et femur percutientes, corpus ieiuniis ac vigiliis macerantes, pedibus nudis incedentes, manus autem non solum complodentes, sed etiam, intermissa unguium refectione, deformantes. Vti igitur coma abscindenda, quae nostro in oraculo cum עשה צפרניה coniungitur, luctum aperte indicabat: ita hoc etiam inter signa luctus referri, et potius de unguibus alendis, quam de illis ornatus causa refecandis explicari oportebit. Namque Iudaeos lugentes ad testificandum dolorem tam comam capitis quam barbae detondisse, quem fugit? a) A Iudaeis autem eundem ritum homines profani accepisse videntur, quod PETRONIVS ARBITER testatur; b)

quod solum formae decus est, cecidere capilli.

Et HOMERVS, de Antilocho, quem Memnon occiderat, exponens, hoc inter officia pietatis et doloris refert, c)

τατο νυ καὶ γέρας δὴν οὐζυγοῖσι βροτοῖσι,

κα-

y) in Talmud. Massech. Iebhamm. c. 4.

z) Schikard, de Iur. reg. c. V

p 134. 199.

a) Ies. XV, 2. Ier. VII, 29. XVI, 6. XLI, 5. XLVIII, 37.

Ezech. V, 1. XXVII, 31. Ioh. I, 20.

b) Satyric, c, 69.

c) Odyss.

Δ, 197.

κεραδαυ τῆ κομην, βαλεεν τ' ἄπο δαυρου παρειων, h. e. *Illud certe solum munus est miserorum mortalium, tondere comas, et effundere lacrymas a genis: et alio loco, d) Achillem Patrocli manibus parentantem ita depingit:*

σας ἀπανευθε πυρης ξανθην ἀπεκερατο χαιτην,
h. e. *ante rogam stans flauam comam detondebat.* Quae quum ita sint, non est, quod miremur, eadem in causa tonsuram capitis cum unguium resectione coniungi. Id quod ea lex testatur, quam prae manibus habemus: si inter captiuos animaduuerteris mulierem formosam, quam amore captus in matrimonium ducas, eam in domum tuam quidem introducto, ipsa vero caput suum tondeto, et ungues resecat. Non vero soli scriptores sacri, sed etiam profani utrumque hunc lugendi ritum coniungunt. Ita enim PE-TRONIVS ARBITER, audio, inquit, e) *non licere cuiquam mortalium in navi neque ungues neque capillos deponere, nisi quum pelago ventus irascitur.* Quoniam enim hoc alias faciebant, animi moerorem indicaturi, ex ipsorum opinione verendum erat, ne dii irascerentur, et tempestate excitata iustam lugendi causam darent. Contra vero, exorta tempestate, votum nuncupabant, si feliciter periculum vitae euassissent, se eandem comam in grati animi signum et beneficii memoriam diis sacrificaturos, quam tempestate oppressi detondere debuissent. Quam in sententiam LVCILIVS f) canit:

*Glaucoque et Nereo, pariterque Ino et Melicertae
Tum pelagique deo, et quos Samothracos habent.*

*Naufragio sospes Lucilius bosce capillos
Dedico, nil aliud, quod superesset, habens.*

Et quid prohibet, quominus Pythagorae symbolum morale hac luce illustremus: *ungues in sacrificiis ne incidito.* g) Contra vero, urgente tempestate, neque ulla spe salutis adfulgente, homines profanos consueuisse et capillos tondere et ungues praefecare, testis est NONIVS MARCELLVS, qui docet, h) seruos, qui manumittendi erant, caluos fieri oportuisse, ut seruitutis, sicut tempestatis, calamitatem subuisse viderentur. Et eandem ob causam IUVENALIS illum nautam vertice raso depingit, qui grauissima in mari pericula et naufragia perpessus erat, canens: i)

*tunc stagnante sinu gaudent ibi vertice raso
garrula securi narrare pericula nautae.*

Imo

d) Iliad. Ψ. 141.

e) Satyr, c. 64.

f) in Antholog. conf.

g) Doughthai Anal. P. II. p. 97. et Kirckmannus de fun. Rom. L II. c. 14. p. 138.

h) Paul Pater in Arcan. moral. p. 536. sqq.

i) Hadr. Iunius de Coma.

Cap. IV.

j) Sat. XII.

Imo sunt, qui Paullum, gravissimis in procellis fociorum animos erecturum, ad hunc morem respexisse putant, his verbis usum; k) ἄδενος ὑμων θειξ ἐκ της κεφαλῆς πεσετω; hoc est, quemadmodum S. V. AMENDIVS vertit; l)

Nullus vestrum capitis pilus excidet ullus.

Quamvis igitur ea, quae adhuc de unguibus à captiua muliere alendis, in medium attulimus, certis rationibus nitantur: fuerunt tamen, et in his imprimis Patres ecclesiastici, qui non solum ungues praefecandos nutriendis praetulerunt, sed suae etiam explicationi vim atque argumentum, alias veritates probandi, inesse, censuerunt. Demonstraturi enim, quod liceat, Scripturam Sacram ex libris hominum profanorum interpretari, inter alia suam sententiam hoc ex oraculo probant, ubi dicitur: uxor peregrina radet caesariem, et ungues suos circumcidet. Nominatim HIERONYMVS hunc typum putatitium his verbis exponit: m) *quemadmodum mulieri ethnicae in domum et coniugium ducendae caesaries radenda, ungues circumcidendi, et vestis, in qua capta fuit, exuenda erat: ita etiam, quum litteraturam saccularem transferre volumus ad usum nostrum, abradendi sunt ei ungues et capilli, h. e. superflua, impertinentia, et turpia abscindenda.* Neque vero contraria sententia patronis caruit, qui, typomania laborantes, etiam ungues hoc loco abscidendos ad sensum mysticum detorquent. Inter quos Angelus, ROBERT GELLIVS, ita disputat: n) *Weil Naegel machen, wie es in Hebraeischen lautet, vielmehr bedeutet, sie wachsen lassen, als abschneiden, so ist der Endzweck, worauf hier gezielet wird, die gefangene Magd ungestalt und haesslich zu machen, damit der, welcher eine Lust zu ihr hat, sie nicht zu heftig oder sündlich lieben moege. Weil nun die Gelahrheit der Heyden eine bezaubernde Schoenheit hat, und, wenn sie eingenommen und gefangen worden, auch wieder faengt und einnimmt: so ist hochnoethig, dass die Dienstmagd gedemüthiget, der hoffärtige garstige Sack unter den Gehorsam gebracht, und ihre Ebre zu schanden gemacht werde, Huius generis explicationibus verba LVThERI nostri merito adscribimus: o) *hoc est ludere intempestivis allegoriis, et non interpretari Scripturam S. Et hos typorum venatores perpetuos DALLAEVS p) his verbis notat: hoc est, ludere, et meditationes texere, puerorum chartaceis aediculis neque firmiores neque solidiores.* Vti vero his scriptoribus ab aliis nimium allegoriarum studium iamdudum fuit*

ex-

k) Act. XXVII, 34.

l) Christeid. L. IV. p. 253.

m) Opp.

T. IV. f. 52. in explic. parabol. de filio prodigo.

n) Verbesse-

rung der Engl. Uebersetzung der Bibel p. 750.

o) Comm. in Gen. f. 4.

p) de Vsu Patrum c. III. p. 248.

QK Ti 424

exprobratum; q) ita etiam hunc luxuriantis ingenii lusum iis relinquimus, satis habentes, eos in litterali verborum עשה צפורה interpretatione, socios et comites nos habere.

Nunc autem ipsam causam aperiemus, quae ad hanc scriptionem nos excitavit. In eo nempe est iuuenistam felicitis ingenii quam probatorum morum, et, (si verbis ex huius commentationis argumento petitis illum commendare voverimus,) talis, qualis HORATIO nostro, nuper Capito Fonteius audiebat, r)

- - - homo factus ad unguem,

FRIDR. TRAVGOTT HÜBEL,

Nassau.

Patre perquam reuerendo, quem mors maturior eripuit, filius dignissimus, delictum magistrorum, et exemplar laudabile commilitonum suorum, ut, stadio scholastico feliciter decurso, ad palaestram academicam proficiscatur. Et quia AMPLISSIMVS civitatis nostrae SENATVS viatici loco abituro stipendium RICHTERIANVM adsignavit, suum hic esse putavit, animum benefactorum liberalitate devinctum, antequam discedat, publicis ex rostris significare. Argumentum autem orationis à tempore praesenti desumpsit, quo ingentia militum agmina, aquilae signum praeferebant, aut, sicuti LVCANVS canit, s)

- - - infestis obuia signis

signa pares aquilae,

sibi mutuo imminet, verbis Latinis uniuersa ex historia aquilam signum fatidicum, rerum gestarum memoria dignissimarum ostensurus. Quo facto, nomine condiscipulorum discessuro faustum atque auspiciatum abitum gratulabitur, qui ad similem laudem adspirat, adolescens bonae indolis ac spei,

Fridr. Traugott Hartwig,

Blumenau,

imaginem biemis, in qua adhuc versamur, carmine theotisco expressurus.

Et quemadmodum non dubitamus, hoc institutum iis, qui studia litterarum colunt, et ingenia excitatiora amplectuntur, probatum iri; ita VOS, MECAENATES et FAVTORES, qua decet pietate atque obseruantia oramus, ut cras, hora nona ante meridiem audita, dicturos beneuole audire, et non minus discentium quam docentium studia exoptatissima

Vestra praesentia subleuare velitis. P. P. Freibergas,

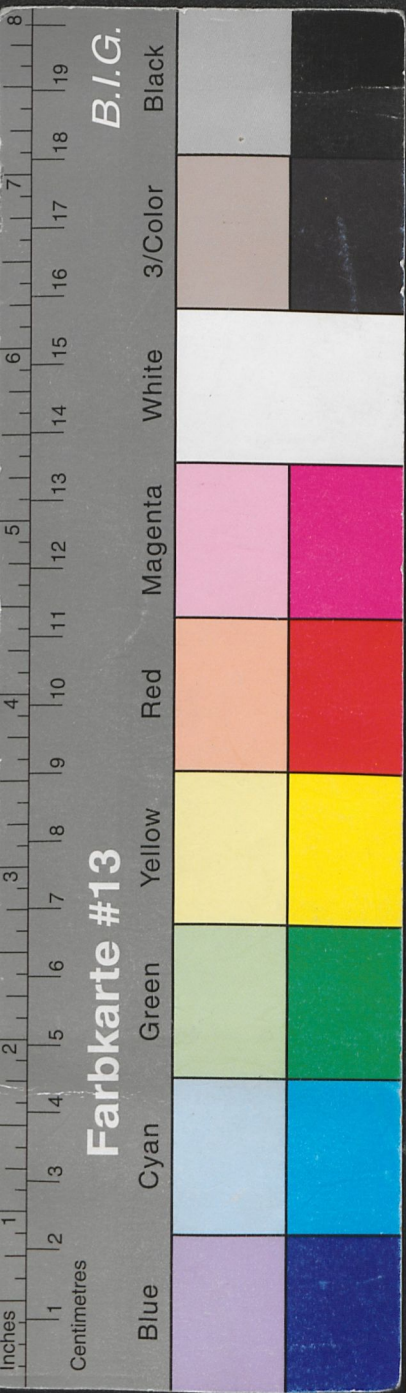
a. d. XVII. Febr. MDCCCLXII.

q) Vnschuld, Nachr. 1727. P. 1104.

r) I. Sat. V. 33. conf. Georg. Fridr.

Franck de Franckenau Onychologia curiosa, 4 Jen. 1695. s) Pharsal. I. 5.

116

Q.K. 42, 29

X 231 6702

Π i
424

אשת עשה צפרניה;

Deut. XXI, 12.

h. c.

DE MVLIERE
VNGVES SVOS FACIENTE

SIGNO LVCTVS

HOC IPSO TEMPORE PVBLICI LVCTVS

BREVITER EXPONIT

ATQVE

ORATIONEM
BENEFICIO RICHTERIANO

DESTINATAM

INDICIT

M. IO. GOTTLIEB BIDERMANN. R.

FREIBERGAE,

Litteris IO. CHRISTOPH. MATTHAEL

CI.

